piirini, umbes 16 km pikkuselt ja 14 km laiuselt. Metsa ühtlast ulatust katkestab ainult põlluala Alajõe, Välgi ja Särgla küla ümbruses ning Suursoo Alajõe ülemjooksul. Valitsevaks puuliigiks on kõrgemail ning liivasemail kohtadel mänd (Jõemõisa, Kärgandi, Selguse mägedel), madalamail ja niiskemail — kuusk (näiteks Suursoo ümbruses). Metsas kasvab rikkalikult marju ja seeni, mida korjatakse isegi rohkemal arvul — Tartu saatmiseks. Metsapuude seas leidub veel rohkesti suuri põliseid, mis 150—200 a. vanad. Nii on näiteks nn. Külmanõmme metsas (Laanemetsa osa, Särgla külast 1.5 km lõuna poole) kuuski, mis üle 30 m kõrged ja 150—200 a. vanad. Samuti leidub Vara metsas Amme luha vahtkonnas kuuski, mis kuni 40 m kõrged. Üksikuid suuri põliseid lehtpuid on leida mõisate puiestikes, talude ja teede lähedal. Vara kiriku juures on suur põline tamm, mille tüve ümbermõõt rinnakõrguselt 3.6 m, kuna võra läbimõõt on 21.7 m. Puu on üle 200 a. vana. Vara mõisas, tiigi idakaldal, on 2 põlist tamme, mis samuti üle 200 a. vanad. Esimese tamme võra läbimõõt on 21 m, tüve ümbermõõt rinnakõrguselt 4.0 m, teise kõrgus 23.8 m, võra 25 m läbi mõõta, tüve ümbermõõt 4.8 m. Kolmas suurem tamm on Vara mõisa pargi idaosas, võra 23-meetrilise läbimõõduga ning 3.4 m tüve-ümbermõõduga.

Soised alad Kaiu järvest lõuna pool ja kihelkonna lääneosas voorte vahel, nagu Elistvere, Jõusa, Toolamaa ja Lavasoo, on tekkinud osalt arvatavasti kinnikasvanud järvede asemele. Seda näitab juba voortevaheliste soode loode-kagu sihis väljavenitatud kuju, mis sarnane voortevaheliste järvede kujuga. Osalt on need juba vanemas arenemisjärgus olevad turbasood, osalt nooremad samblasood. Jõusa ja Kongi sool kasvab jändrik männimets. Soodest on leitud tamme- ja männitüvesid ja Kongi soost ka põdraluid. Kuivatustööde tagajärjel on mitmed soo-alad kahanenud ja nende asemele mets astunud.

Järved on kõik rikkaliku veetaimestikuga, iseäranis Särgjärv, Saare ja Mädajärv. Viimane on hulgalisest vesikarikast pea täiesti ummistunud. Sellele seltsivad vesiroosid, kilbukad ja vesikuused. Sootarnad, soovõhad ja kalmused moodustavad vähemaid saarekesi. Tihedamal aluspõhjal asuvad vesiputked ja hundinuiad. Põhja katab katkestamata vaibana kardhein. Kaldail kasvavad tiheda hulgana hundinuiad, jõetakjad ja kõrkjad. Sammaldest tuleb ette peaasjalikult okssammalt (*Hypnum pseudofluitans* (Sanio) v. Klinggr.) ja vesisammalt (*Fontinalis antipyretica* L.). Särgjärves leidub nende kõrval ka turbasammalt. Jõemõisa järvel tungib taimestik tiheda kattena järve pinda mööda kaldailt keskuse poole. Kõige ette ulatub ubaleht, sellele järgneb soo-sõnajalg (*Aspidium thelypteris* Roth), kuna kaldale lähemal on püst-tarn ja villpea.

Loomad. Suured metsad kihelkonna idaosas on õige loomarikkad. Siiski on järele jäänud ainult vähemad kiskjad elajad, kuna suuremad — karud, hundid — on viimasel ajal täitsa kadunud. Alajõe ümbruses on rohkesti rebaseid, Elistvere metsas mitmel pool nugiseid. Jõe- ja Saaremõisa järve ääres on veel rohkesti saarmaid.